

הפילהרמונית הישראלית, העונה ה-89

תל אביב: 5 * אינטרמצו * יוני 2026

וסילי פטרנקו, מנצח

המקהלה הישראלית על שם גארי ברתיני

מרב ברק, מרצה

קונצרט למנויים מס' 5

תל אביב, אינטרמצו | יום ו' | 12.6.26 | כ"ז בסיוון תשפ"ו | 11:00

היצירה בקונצרט

גוסטב הולסט (1874-1934): כוכבי הלכת, סוויטה לתזמורת גדולה, אופ' 32

מארס (מאדים), מבשר המלחמה: אלגרו

ונוס (נוגה), מבשרת השלום: אדג'ו

מרקורי (כוכב-חמה), השליח המכונף: ויוצ'ה

יופיטר (צדק), מבשר השמחה: אלגרו ג'וקוזו

סטורן (שבתאי), מבשר הזקנה: אדג'ו

אורנוס (אורון), הקוסם: אלגרו

נפטון (רהב), המיסטיקן: אנדנטה

כ-51 דקות

יידאו: יערה ניראל

דברי הסבר

המלחין האנגלי גוסטב הולסט גילה עניין רב בתרבויות המזרח הרחוק, במיסטיקה המזרחית (בעיקר ההודית) ובאסטרונומיה. כבר בשנות העשרים לחייו התעניין מאוד בפילוסופיה ובדת ההודית ואף למד בעצמו סנסקריט. בתחילת המאה העשרים שבתה האסטרונומיה את ליבו והוא הודה כי "מגרעתו החביבה" היא חיבור הורוסקופים עבור ידיו. התעניינותו באסטרונומיה מצאה ביטוי ביצירתו הגדולה "כוכבי הלכת", שכל אחד משבעת פרקים נושא את שמו של אחד מכוכבי הלכת. לדברי המלחין "קטעים אלה נכתבו בהשראת המשמעות האסטרונומית של כוכבי הלכת; אין בהם מוזיקה תוכניתית ואין להם קשר כלשהו עם האלים מן המיתולוגיה הקלאסית, הנושאים אותם שמות עצמם. אם נחוץ הסבר כלשהו למוזיקה, הוא נמצא בכותרות המשנה של הפרקים, במיוחד אם מבינים אותן במובן הרחב ביותר. לדוגמה, יופיטר מבשר שמחה לא רק במובן המקובל, כי אם גם סוג של שמחה טקסית הקשורה בחגיגות דתיות או לאומיות. סטורן מביא לא רק התפוררות גופנית, אלא גם חזון של הגשמה. מרקורי הוא סמל של המחשבה והנפש".

"מארס (מאדים), מבשר המלחמה" פותח את הסוויטה במשקל א-סימטרי של חמישה רבעים. תבנית מקצבית החוזרת בעקשנות רבה שלטת בפרק כולו, והיא מזכירה צעידת צבא אל שדה הקרב. המרקם הצלילי הדחוס, יחד עם התגברות הדרגתית של עוצמת הנגינה ועם מוטיב תרועתי השב ומגיח לעתים, בכל פעם בכלים אחרים – יוצרים תחושה מאיימת, קודרת לפעמים. בעת ביצוע

הבכורה של היצירה בסוף ספטמבר 1918, בשלהי מלחמת העולם הראשונה, סבר הקהל כי זהו תיאור מוחשי של המלחמה שטרם נסתיימה. אך למעשה, השלים הולסט את הלחנת הפרק עוד בטרם פרוץ המלחמה... האם אפשר לראות בכך נבואה על שהיה עתיד להתרחש?

"ונוס (נוגה), מבשרת השלום" הוא פרק איטי, חולמני ומעודן בגוונים כמו־אימפרסיוניסטיים. הקרנות והחלילים משוחחים זה עם זה, הכינורות משמיעים נעימה שירית מתמשכת. הגוונים השולטים בפרק הזה הם גוני החלילים, הנבלים והצ'לסטה.

"מרקורי (כוכב־חמה), השליח המכונף", מתואר בפרק דמוי סקרצו וירטואוזי. זהו קטע עירני עם חילופים מהירים רבים של מקצב והרמוניות, והוא מסתיים בתחושה של מעוף לגבהים.

יופיטר (צדק) הוא הגדול מבין כוכבי הלכת. הולסט מקדיש לו פרק רחב יריעה, ששורה עליו אווירה של עליצות חגיגית מתפרצת, ובולטים בו כלי הנשיפה ממתכת, בעיקר הקרנות. בלב הפרק מופיעה נעימה דמוית המנון אנגלי, שמאוחר יותר התאים לה המלחין מילים והפך אותה לשיר "נשבעתי לך, ארצי".

הולסט מייחד ל"סטורן (שבתאי), מבשר הזקנה" פרק איטי ורחב. אופיו קודר וזעוף בתחילה, ובהמשך נעשה ערני יותר ועוצמתו גוברת. מחציתו השנייה מבוססת על צלצול פעמונים, ושורה עליו רוח של שלווה והשלמה.

באסטרוולוגיה, אורנוס (אורון) הוא הכוכב השולט בהמצאות, בחידושים ובתורת האסטרוולוגיה עצמה. הפרק "אורנוס, הקוסם" מתפתח למעין מחול דוהר ומגיע לשיא חזק ומרשים. לפני הסיום נשמעים אקורדים מסותרים, ההולמים את אופיה השמיימי של היצירה.

נפטון (רהב) מסמל באסטרוולוגיה מבוכה וקשרים מיסטיים עם עולמות אחרים. הפרק המסיים "נפטון, המיסטיקן" שרוי כולו באווירה שמיימית של שלווה ומסתורין. זהו פרק איטי, שמשקלו משתנה תכופות, ושולטים בו צליליהם הזוהרים של הנבלים, הצ'לסטה ומקהלת נשים, השרה ללא מילים מאחורי הקלעים.

כתבה: אורלי טל

בעקבות כוכבי הלכת

יצירת הווידאו, בהשראת "כוכבי הלכת" של הולסט, מציעה מסע ויזואלי עשיר ורב־שכבתי. היא מלווה את המוזיקה של הולסט ומזמינה את הצופה להאזין לה מתוך פרספקטיבה חדשה.

יצירת הווידאו יוצאת מנקודת המבט של הולסט עצמו, כמי שראה ביצירתו "סדרה של תמונות הלך רוח". היא מציעה צלילה מדיטיבית אל תוך הצלילים, שמתוכה עולים דימויים שונים - לעיתים עם הדהודים אל המיתולוגיה, המשמעות האסטרוולוגית, הצבעים והטקסטורות המזוהים עם כוכבי הלכת, ולעיתים גם למתחים עכשוויים, ובהם מחשבות על יחסי אדם וסביבה, כוח והשפעה, אך אלה נותרים כרמזים בלבד בתוך מסע פנימי הפתוח לפרשנות. לצד הפרשנות האישית, היצירה התגבשה גם מתוך דיאלוג אומנותי עם המנצח וסילי פטרנקו.

הצפייה ביצירה לצד הביצוע המוזיקלי החי יוצרת חוויה רב־חושית, שבה המוזיקה נותרת במרכז, והווידאו פותח מרחב נוסף המרחיב את החוויה ומעמיק את ההקשבה.

כתבה: יערה ניראל

האומנים המשתתפים

וסילי פטרנקו, מנצח

וסילי פטרנקו הוא המנהל המוזיקלי של התזמורת הפילהרמונית המלכותית החל מ־2021, והמנהל המוזיקלי של התזמורת הפילהרמונית המלכותית של ליברפול, בה גם כיהן במשך זמן רב כמנצח

ראשי (2006-2021). במסגרת תפקידיו הקודמים כיהן פטרנקו בין השאר כמנצח ראשי של תזמורת הנוער של האיחוד האירופי (2015-2024), מנצח אורח ראשי ולאחר מכן כמנהל אומנותי של התזמורת הסימפונית הממלכתית של רוסיה (-2022) (2016), מנצח ראשי של הפילהרמונית של אוסלו (2013-2020) ומנצח אורח ראשי של תיאטרון מיכאלובסקי בסנט פטרבורג (1994-1997).
וסילי פטרנקו נולד ב-1976 והחל את חינוכו המוזיקלי בביה"ס למוזיקה לבנים בסנט פטרבורג, בית הספר הראשון ללימודי מוזיקה ברוסיה. לאחר מכן למד בקונסרבטוריון של סנט פטרבורג, בו השתתף בכיתות אומן עם מנצחים ידועי שם כגון מאריס יאנסונס ויורי טמירקנוב. הוא עבד עם התזמורות החשובות בעולם, בהן הפילהרמונית של ברלין, הגוונדהאוס בלייפציג, הסימפונית של לונדון, הפילהרמונית של לונדון, תזמורת פילהרמוניה, הפילהרמונית של סנט פטרבורג, התזמורת הלאומית של צרפת והתזמורת הסימפונית של סידני.
פטרנקו הופיע בפסטיבלים כגון פסטיבל אדינבורו, פסטיבל גראפנג באוסטריה ופסטיבל הפרומס של ה-BBC בו הופיע פעמים רבות. פטרנקו מרבה לנצח גם בבתי האופרה, והרפרטואר שלו כולל למעלה מ-30 אופרות. בשנת 2010 הופיע לראשונה בפסטיבל האופרה גליינדבורן עם האופרה מקבת' ובאופרה של פריז עם האופרה יבגני אונייגין.
הקלטותיו הרבות כוללות את מחזור הסימפוניות של שוסטקוביץ' עם התזמורת הפילהרמונית הממלכתית של ליברפול בחברת התקליטים נקסוס, הקלטות שזכו לשבחים ברחבי העולם. הוא הקליט עם התזמורת הפילהרמונית של אוסלו את הסימפוניות של סקריאבין והפואמות הסימפונית של שטראוס.
פטרנקו זכה בפרסים רבים בהם פרס "האומן הצעיר של השנה" (2007) ופרס "אומן השנה" (2017) של גרמפון. בנוסף לחברות הכבוד באוניברסיטת ג'ון מור בליברפול (2012), הוא האדם השני בלבד שזכה בתואר דוקטור לשם כבוד גם מהאוניברסיטה של ליברפול וגם מאוניברסיטת "הופ" בליברפול (2009).

המקהלה הישראלית ע"ש גארי ברתיני, מנהל מוזיקלי ומנצח: רונן

בורשבסקי

המקהלה הישראלית ע"ש גארי ברתיני הוקמה ע"י חגי גורן ורון בורשבסקי בשנת 2009. המקהלה הופיעה עד כה עם הפילהרמונית הישראלית תחת שרביטם של זובין מהטה, להב שני, קורט מזור, הרברט בלומשטדט, אשר פיש, קז'יזשטוף פנדרצקי, דן אטינגר, יואל לוי, מנפרד הונק ורבים אחרים, וכן עם התזמורת הסימפונית חיפה ועם התזמורת הסימפונית ירושלים. בין היתר ביצעה המקהלה את רקוויאם גרמני מאת ברהמס, הסימפוניה השנייה והשלישית מאת מהלר, הסימפוניה התשיעית מאת בטהובן, שירי גוֹרָה מאת שנברג, רקוויאם פולני מאת פנדרצקי, "כרמינה בורנה" מאת אורף, "פעמונים" מאת רחמנינוב ורקוויאם המלחמה מאת בריטן, ואופרות רבות מאת רודי, פוצ'יני, רוסיני, צ'ייקובסקי, ביזה ושטראוס. רק לאחרונה ביצעה המקהלה עם התזמורת הסימפונית ירושלים את "אליהו" מאת מנדלסון, בניצוחו של רונן בורשבסקי.

מקהלת ברתיני, הגוף הייצוגי של המקהלה, מונה כ-26 זמרים. היא מתמקדת בביצוע רפרטואר א-קפלה מכל התקופות ומופיעה גם עם תזמורות והרכבים קאמרליים בארץ ובאירופה. בין היתר הופיעה עם הקאמרה הישראלית ירושלים, התזמורת הקאמרית של פראג, התזמורת הקאמרית הישראלית, תזמורת נובה אמדאוס מרומא, אינטרפרטי ונציאני ואנסמבל בארוקדה. המקהלה זכתה להצלחה רבה בסירי קונצרטים באיטליה, בפראג, בווינה, בבורגון ובנירנברג.

רון בורשבסקי, מנצחה ומנהלה המוזיקלי של המקהלה הישראלית ע"ש גארי ברתיני, מכהן גם כראש המחלקה לניצוח מקהלה וכמרצה בכיר בביה"ס למוזיקה ע"ש בוכמן-מהטה באוניברסיטת תל אביב, כמנצחה של מקהלת האיחוד, ובנוסף לכך הוא מרצה מבוקש בנושאי מוזיקה מגוונים. זכה בצעירותו בפרסי ניצוח בתחרויות בינלאומיות ביפן ובדנמרק והשתתף בקורס הניצוח של פסטיבל טנגלווד. השתלם אצל ברנרד הייטינק, סאיג'י אזוזה והנס גארף. רונן בורשבסקי הוא בעל תואר אומן מהאקדמיה למוזיקה ולמחול בירושלים. היה תלמידם של פרופ' נועם שריף ופרופ' מנדי רודן. רונן ניצח על מרבית התזמורות הישראליות, לרבות הפילהרמונית הישראלית, וכן על תזמורות ברחבי העולם. ב-2006 הוביל את מיזם "פילהרמוניה גרמנית-ישראלית" שהתקיים בישראל ובגרמניה ובמסגרתו ניצח על האורטוריה "אליהו" מאת מנדלסון. גולת הכותרת של המסע היה הקונצרט לציון יום מותו של מנדלסון באולם הגוונדהאוס בלייפציג.

יערה ניראל, מעצבת וידאו

בוגרת בצלאל; אקדמיה לאומנות ועיצוב בירושלים, המחלקה החדשה של ביה"ס לתיאטרון חזותי בירושלים, החממה לאומנים צעירים של בי"ס מוסררה, ומרכז כלים - מרכז בינלאומי ובית למחול עכשווי. עיצבה וידאו עבור פסטיבל ישראל, התיאטרון הקאמרי, תיאטרון החאן, תיאטרון באר שבע, תיאטרון אורנה פורת, תיאטרון יפו, תיאטרון חיפה, תיאטרון הקיבוץ ועוד. זוכת ציון לשבח על עיצוב וידאו להצגה "מכתב הקסם" בפסטיבל חיפה להצגות ילדים 2021.